

VÕRU VALD 2035 ARENGUKAVA

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Võru valla eripära.....	4
Võru valla visioon.....	5
Arengueeldus.....	6
Arengusuunad.....	8
1. Laste ja noorte võimaluste avardamine.....	8
2. Kultuuri ja kogukondade võimestamine.....	9
3. Inimeste heaolu toetamine.....	10
4. Võrratu elupaiga arendamine.....	11
5. Võru valla infovärava uuendamine.....	13
Investeeringuobjektid.....	14
Arengukava elluviimine ja seiramine.....	16
Lisa 1. Hetkeolukorra ülevaade	
Lisa 2. Võru valla rahvastikuproгноos aastateks 2025-2035	

Sissejuhatus

Võru valla arengukava 2035 koostamise juures oli 2024. aasta sügisel tähtis, et võimalikult paljud huvirühmad saaksid arengukava koostamises kaasa rääkida. Arengukava koostamise jaoks toimusid kahed mõttetalgud, kohtumised piirkondades, arutelud MTÜ-de esindajate, ettevõtjate ning noortega. Elanike seas korraldati ka küsitlus. Arengukava kokku panemiseks moodustati teemarühmad, kes rääkisid kaasa nii mõttetalgutel kui ka piirkondades toimunud kohtumistel. Teemarühmades osalesid vallavalitsuse, vallavolikogu ja volikogu komisjonide liikmed, allasutuste töötajad ning valla elanikud. Kohtumistega kaardistati erinevate valdkondade 2024. aasta sügise olukord ja peamised kitsaskohad, mõtestati valla eripära ja väärtusi, juureldi arengusuundade üle ning pandi paika valla tulevikku kujundavad tegevused ja nende mõõdikud.

Arengukava koostamisel lähtusime peale kogukonnast tulnud mõtete ka Eesti 2035+ strateegiast ning Võru maakonna arengustrateegiast.

Eesti 2035+ strateegias on seatud viis peamist sihti:

- arukas, tegus ja tervist hoidev inimene;
- avatud, hooliv ja koostöömeelne ühiskond;
- tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik majandus;
- kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond;
- uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimkeskne riigivalitsemine.

Võru valla arengukavas kokku lepitud tegevuste elluviimisega aitame kaasa riigi seatud sihtideni jõudmisele. Sarnaselt riigi strateegiale keskendume ka vallana inimestele, avardades laste ja noorte võimalusi ja toetades inimeste heaolu ning võimestades kohalikku kultuuri ja kogukondi, et luua koostöös võrratu elupaik.

Seatud arengusuundadega toetame ka Võru maakonna arengustrateegia elluviimist, sest Võru vald keskendub samuti õnnelikele ja tegusatele inimestele, kultuurilisele omapärale, taristu ja majanduse arengule ning positiivse kuvandi loomisele.

Arengukava lisadeks on hetkeolukorra ülevaade ja rahvastikuproгноos. Arengukava oli avalikul väljapanekul ajavahemikus 27.01–09.02.2025 ning arengukava tutvustav avalik arutelu toimus 10.02.2025.

Täname kõiki Võru valla inimesi, kes panustasid oma aja ja mõtetega arengukava koostamisse.

Võru valla eripära

Võru vald on unikaalne oma **keelelise ja kultuurilise** pärandi poolest. Võru keele ja kultuuri hoidmine ning edendamine on oluline kohaliku identiteedi osa. Tugevate traditsioonidega **eriilmelised piirkonnad ja kogukonnad** muudavad Võru omanäoliseks piirkonnaks. Vald paistab silma keskmisest noorema elanikkonna poolest. **Pered ja lapsed** on Võru valla tulevik ning seega on oluline tagada peresõbralik elukeskkond, kus on **kvaliteetsed avalikud teenused** kõigile kättesaadavad. Võru valla **tõmbekeskus** on Võru linn. Võru vallas on **kaunis loodus** – siin asuvad Vagula järv, Võhandu jõgi ja Eesti sügavaim ürgorg Kütiorg. Piirkonnas on tuntud turismiobjektid nagu **Vastseliina piiskopilinnus** ja **Piusa Külustuskeskus**. Valda läbib ka kultuurilooline palverännutee Piritalt Vana-Vastseliina. Samuti on siin mitmekesised sportimise ja vaba aja veetmise võimalused, näiteks **Väimela Tervisekeskuses, Kütioru Keskuses** ja **Vastseliina uisuväljakul**. Valla asukoht Eesti piirialal seab omavalitsusele väljakutse tagada **riigikaitse ja inimeste turvalisus**.

Võru valla suuremad **ülevallalised sündmused** on Võru valla kultuuri- ja kogukonnapäev, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, sädeinimeste tunnustamine, lusikapidu väikeste vallakodanike tervitamiseks, õpetajate päeva tähistamine ja parimate õpilaste tunnustamine. Peale selle toimuvad igas piirkonnas oma traditsioonilised sündmused.

Lasva piirkonna eripärana töid elanikud välja linnaläheduse, kodulähedased teenused, mitmekülgse kultuurielu koos meeskoori ja näitetruppide ning rahvarohkete tantsuõhtutega, positiivsed inimesed ning rikkaliku looduse. Au ja uhkust toob Pindi kirik, klaveritrepiga veetorn ja Tsolgo matkarajad. Tuntumad sündmused on Järvemuusika ja Lasva jõuluvalgus.

Sõmerpalu piirkonna eripäraks peavad elanikud parke, mõisaid ning Vagula järve koos väikesadamaga. Sõmerpalu on ajalooliselt tuntud kui Pühajõe piirkond, kus toimus ka Pühajõe vastuhakk. Piirkonnas tegutsevad mitmed edukad puiduettevõtted. Veel iseloomustab piirkonda tugev ja ühtehoidev kogukond, kus on palju tegusaid külaseltse ning heakorrastatud avalik ruum. Vaba aja veetmiseks saab Võhandu jõel korraldada kanuumatkasid ning nautida Sulbi külas tegutseva küläteatri etendusi. Piirkonnas asub Euroopa suurim statsionaarne motokrossi sisehall Adrenalin Arena. Kuulsamad sündmused on Sõmerpalu motokross, Järvere kontserdid ja Sulbi mihklilaat.

Vastseliina piirkonna eripära peitub kohalike elanike arvates paiga ajaloos. Vastseliinat mainiti esimest korda juba 1342. aastal ning haridust on selles piirkonnas pakutud 300 aastat. Vastseliinas on kirik, ilus avalik ruum ning kõik vajalikud kodulähedased teenused, sealhulgas gümnaasium ja noortekeskus. Vastseliinas elab palju peresid ning laste jaoks on olemas peale kooli ka

muusikakool ning mitmed huviringid. Vaba aja veetmiseks on erinevaid võimalusi. Vastseliina mitmeotstarbelisel spordiväljakul saab suvel mängida rullhokit ja rulluisutada ning talvel jäähokit ja uisutada. Peale selle on piirkonnas suusabaas, väli- ja siselasketiir ning kettagolfi rada. Vastseliina inimesed on teotahtelised ja entusiastlikud, kogukonnas on rikkalik kultuurielu ja käsitöö on kõrgelt hinnatud. Piusa jõgi, Kirikumäe järv ja matkarajad võimaldavad elanikel nautida mitmekesist loodust. Vastseliina on kuulus laatade poolest – Lindora laat ja maarahva laat toovad siia kokku rohkelt külastajaid üle Eesti. Vastseliina piiskopilinnuses saab nautida mitmekesist suvist kultuuriprogrammi: elamus- ja teemapäevi, näitusi ja kontserte.

Orava piirkonna eripära on kaunis loodus – piirkonda jäävad Kõvera järv, Meenikunno raba, Tuderna truup, Piusa koopad ja Ilumetsa kraater koos männimetsadega. Piirkonnas on kaks raudteeharu, üks Võru ja teine Tartu suunas, ning mitu rongipeatust – üks Oraval ja teine Piusas. Orava piirkonda iseloomustavad head sportimisvõimalused. Oraval on aktiivsed mittetulundusühingud ning tegusad ettevõtted, rikkalik kultuurielu koos rahvatantsurühmade ja ansamblitega ning kultuurimajas toimuvad mälumänguturniirid. Orava inimesed on abivalmid ja kokkuhoidvad, nende seas on nii luuletajaid kui ka talisuplejaid. Tuntumad üritused on küladepäev ja jaanipäev.

Võru piirkonna eripära on tihe sidusus Võru linnaga ning tõsiasi, et Võru piirkonnas elab ligi pooled kogu valla elanikest. Piirkonda iseloomustavad hästi kättesaadavad teenused, tugevad koolid ja lasteaiad, noortekeskused, palju toidupoode, kergliiklusteed ja hea transpordiühendus. Võru piirkonnas tegutseb Võrumaa Haridus- ja Tehnoloogiakeskus EWERS. Sporti saab teha Väimela Tervisekeskuses, Kubija kettagolfi rajal ja Kütioru Keskuses. Inimesed mängivad võrkpalli ning tuntud on ka Parksepa korvpalliklubi. Au sees on Kirumpää ajalugu ja Postitee, paljud räägivad võro kiilt ning piirkonnal on oma raamatukogud ja maakonna vanim puhkpilliorkester, kokkuhoidvad külad ja tugevad kogukonnad. Siin asuvad ka Kubija laululava ja Lõuna-Eesti Haigla. Piirkonnas on palju ettevõtjaid ning Väimela tööstusala. Peale selle tegeletakse nii jahinduse, kalanduse kui ka (poti)põllumajandusega. Tuntumad üritused on Võru-Väimela maanteejooks ja Lõõtsatalu pärimuskontserdid. Samuti on hästi tuntud Väärikate Ülikooli tegevus Navi Seltsimajas.

Võru valla visioon

Võru vald on koostöine, heaolu toetav ja võimestatud kogukondadega võrratu elupaik.

Arengueeldus

Võru valla arengueeldus on tihe ja toimiv **koostöö**.

- **Meie inimestega.** Koostöö algab avatud ja kaasavast suhtlusest kohalike elanikega. Inimeste kaasamine kohalike otsuste tegemisse ning nende arvamuse väärtustamine aitab luua sidusa ja kaasava kogukonna. Avalikud arutelud, küsitlused ja otsesuhtlus elanikega tekitavad dialoogi ning pakuvad uusi ideid ja lahendusi.
- **Meie noortega.** Peame oluliseks aktiivset suhtlust noortega ning kaasame noori ka valla otsustusprotsessidesse. Märkame ja tunnustame aktiivseid noori ning loome võimalusi koos sündmuste korraldamiseks.
- **Kogukondadega.** Toetame ja julgustame kogukondade omavahelist koostööd ja suhtlust vallaga. Ühiselt tegutsedes ja iga piirkonna eripäraga arvestades loome võrratu Võru valla. Peame oluliseks kogukonna ja haridusasutuste koostöö edendamist ning teeme tihedat koostööd vabasektoriga teenuste osutamisel ja vaba aja sisustamisel.
- **Ettevõtetega.** Ettevõtjad loovad piirkonda töökohti ja edendavad siinset majandust, suurendades seeläbi piirkonna konkurentsivõimet. Koostöö ettevõtjatega aitab luua parimat elu- ja ettevõtluskeskkonda.
- **Asutustega.** Tihe koostöö kohalike koolide, lasteaedade, raamatukogude, rahvamajade, noortekeskuste, tervishoiuasutuste ja teiste teenusepakkujatega on võtmetähtsusega, et tagada kvaliteetsed ja hästi kättesaadavad teenused. Regulaarne suhtlus ja ühised projektid ning ressursside, kogemuste ja teadmiste jagamine pakub kvaliteetseid ja uuenduslikke võimalusi kohalikele elanikele.
- **Valdkondade vahel.** Koostöö valdkondade vahel võimaldab lahendada keerulisi probleeme ja arendada tegevusi terviklikult ja tõhusalt. Oluline on koostöö ja ühistegevuste arendamine sotsiaalhoolekande ja tervishoiu, aga ka hariduse, kultuuri ja noorsootöö valdkonnas.
- **Maakonnas.** Võru vald on maakondliku koostöö aktiivne partner Võrumaa Arenduskeskuse, Võrumaa Haridus- ja Tehnoloogiakeskusega EWERS, Kagu Ühistranspordikeskuse, Võrumaa Spordiliidu, Võru Instituudi ja maakonna ettevõtjate ning teiste oluliste asutuste ja organisatsioonidega. Otsime koostöökohti sarnaste väljakutsete lahendamiseks Võru linna ja naabervaldadega.
- **Riigiga.** Tõhus koostöö keskvalitsuse erinevate asutustega toob riigi lähemale ning aitab lahendada erinevaid kitsaskohti. Näiteks saame rajada ja ajakohastada olulisi taristuobjekte koostöös Transpordiameti ning teiste valitsusasutustega. Võru valla eripärast tulenevalt on oluline koostöö Kaitseväge ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega.
- **Rahvusvaheliselt.** Oluline on rahvusvaheliste suhete arendamine – teiste kogemustega tutvumine ja nendest õppimine aitab kaasa uuenduslike lahenduste leidmisel. Vallale on oluline tihendada koostööd sõprusvaldadega ning teha erinevaid koostööprojekte, sh haridus-, kultuuri- ja noorsootöövaldkondades.

VÕRU VALLA ARENGUKAVA 2035

ARENGUEELDUS

Koostöö

inimestega
noortega
kogukondadega
asutustega
valdkondade vahel
ettevõtetega
maakonnas
riigiga
rahvusvaheliselt

VISIOON

“
Võru vald on
koostöine,
heaolu toetav ja
võimestatud
kogukondadega
võrratu elupaik.”

ARENGUSUUNAD

1

Laste ja noorte
võimaluste avardamine

2

Kultuuri ja kogukondade
võimestamine

3

Inimeste heaolu
toetamine

4

Võrratu elupaiga
arendamine

5

Võru valla infovärava
uuendamine

Võrratu Võru vald

Arengusuunad

1. Laste ja noorte võimaluste avardamine

Arengusuuna eesmärk on avardada laste ja noorte võimalusi, et kujundada ühiskondlikult aktiivne põlvkond. Selleks tagab vald kvaliteetse alus-, põhi- ja gümnaasiumihariduse kättesaadavuse, ennetus- ja noorsootöö arendamise ning huvihariduse, kultuuri- ja sporditegevuste võimaluste säilitamise ja laiendamise. Uuendatakse õpikeskkondi ja laiendatakse õpivõimalusi koostöös EWERS-iga. Võru vallas on eraldi dokumendina vastu võetud haridusvaldkonna arengukava, mille tegevused täpsustavad ja täiendavad valla arengukava.

Tegevused

1.1. Haridus

- 1.1.1. Vastavalt [Võru valla haridusvaldkonna arengukavale 2023–2030](#) haridusvaldkonna eesmärkide ja tegevuste elluviimine.
- 1.1.2. Haridusasutustes õppekorralduse ja õppemeetodite ajakohastamine, sh formaal- ja mitteformaalõppe lõimimine.
- 1.1.3. Haridusasutustes pärandkultuuri ja võro keele väärtustamine ning nende õppetöösse lõimimine.
- 1.1.4. Haridusasutuste töötajate palga- ja motivatsioonisüsteemi arendamine.
- 1.1.5. Õpilaste nõustamisteenuse tõhustamine.
- 1.1.6. Koolikiusamise ennetustegevuste elluviimine.
- 1.1.7. Gümnaasiumihariduse säilitamine ja erinevate valikainete kaudu arendamine.
- 1.1.8. Ülevallalise või maakondliku tugispetsialistide kompetentsikeskuse loomise kaalumine.
- 1.1.9. Haridusasutuste hoonete ajakohastamine.
- 1.1.10. Haridusasutuste ja Võrumaa Haridus- ja Tehnoloogiakeskusega koostöö edasiarendamine, sh täiskasvanuhariduse edendamine.
- 1.1.11. Kood/Võru programmeerimiskooli arendamisse panustamine.
- 1.1.12. Huvihariduse ja -tegevusega seotud info koondamine ning jagamine.
- 1.1.13. Huvihariduse ja -tegevuse valdkonna uuringute tegemine, olukorra kaardistamine piirkonniti ja vanuserühmade kaupa ning noorte ettepanekute koondamine.
- 1.1.14. Valla erinevates piirkondades huvitegevuse mitmekesisuse säilitamine.
- 1.1.15. Lasteaiaaalistele lastele huvitegevuse võimaluste laiendamine.
- 1.1.16. Haridusasutustes liikumis- ja õuesõppe suurendamine.

1.2. Noorsootöö

- 1.2.1. Regulaarne noorsootöö kvaliteedihindamine ning soovitude rakendamine.
- 1.2.2. Noortemajade ajakohastamine.

- 1.2.3. Noortele mõeldud tegevusteks külamajade ja rahvamajade tõhusam kasutamine.
- 1.2.4. Noorsootöö võrgustikutöö arendamine.
- 1.2.5. Mobiilse noorsootöö arendamine.
- 1.2.6. Noorte osaluskogu arendamine.
- 1.2.7. Ülevallalise õpilasesinduste võrgustiku käivitamine.
- 1.2.8. Kogukonna tegevustes noorte aktiivse osaluse toetamine.
- 1.2.9. Noorte omaalgatuste toetamine.
- 1.2.10. Noortele suunatud sündmuste korraldamine.
- 1.2.11. Noorte vabatahtlikena kultuuri- ja spordisündmuste korraldusse kaasamine.
- 1.2.12. Noorte tööharjumusi soodustavate tegevuste, nt malevate toetamine.
- 1.2.13. Noorte ettevõtlikkust ja finantskirjaoskust soodustavate tegevuste toetamine.

2. Kultuuri ja kogukondade võimestamine

Arengusuuna eesmärk on tagada kultuuri ja kogukondade elujõulisus ning säilitada piirkondade erinäolisus. Selleks toetab vald kogukondi tegevus- ja projektitoetustega jätkamise ning ruumide ja taristu korrashoiu kaudu. Vald arendab dialoogi kogukonna eestvedajatega, kaasates neid otsustusprotsessidesse. Samuti toetab Võru vald ettevõtjate kogukonda võrgustikutöö kaudu.

Tegevused

2.1. Kultuur, rahvamajad ja raamatukogud

- 2.1.1. Vastavalt [Võru maakonna kultuurivaldkonna kavale](#) kultuurivaldkonna eesmärkide ja tegevuste elluviimine.
- 2.1.2. Kultuurihoonete ajakohastamine.
- 2.1.3. Piirkonna suuremate keskuste kultuuriasutuste ja raamatukogude uuendamine ja tugevateks teenuskeskusteks arendamine.
- 2.1.4. Raamatukogudes iseteenindava raamatukogu süsteemi loomine ning digiteenuste kasutamisevõimaluste loomine.
- 2.1.5. Elanike kultuurivaldkonna uuringu korraldamine.
- 2.1.6. Vana-Võrumaa kultuuriruumi edendamine.
- 2.1.7. Võro keele hoidmiseks koostöö ja sündmuste korraldamine.
- 2.1.8. Üle-vallaliste kultuuri- ja spordiürituste korraldamine ja toetamine.
- 2.1.9. Kogukonna ühisürituste, sh piirkonna kultuuriürituste säilitamine ja edasiarendamine.
- 2.1.10. Laululavade kasutamise hoogustamine.

2.2. Külakogukonnad ja koostöö vabasektoriga

- 2.2.1. Tegevustoetuste ja projektide omaosaluse toetamisega jätkamine.
- 2.2.2. Kogukonnakeskuste (küla- ja seltsimajade) säilitamine ja arendamise toetamine.

- 2.2.3. MTÜ-de ümarlaudadega jätkamine.
- 2.2.4. Sädeinimeste tunnustamine ning nende edulugude jagamine.

2.3. Ettevõtjate kogukond

- 2.3.1. Ettevõtjate ümarlaudadega jätkamine.
- 2.3.2. Ettevõtjatega teadlikuma kommunikatsiooni arendamine.
- 2.3.3. Loovettevõtluse ja loomemajanduse arengu toetamine.
- 2.3.4. Turismikoostöö suurendamine ja turismiettevõtjate võrgustiku käivitamine.

3. Inimeste heaolu toetamine

Arengusuuna eesmärk on toetada inimeste heaolu igapäevase toimetuleku tagamiseks ja tervena elatud aastate pikendamiseks. Selle jaoks edendab vald sotsiaaltööd, suurendab terviseteadlikkust ning toetab tervishoiuteenuste, sh vaimse tervise toe kättesaadavuse parandamist. Ühtlasi arendab vald perede ja laste teenuseid ja soodustab elanike aktiivset ja tervislikku eluviisi.

Tegevused

3.1. Sotsiaalvaldkond

- 3.1.1. Koduteenuse arendamine ja laiendamine.
- 3.1.2. Omastehoolajatele toe pakkumine.
- 3.1.3. Tänapäevase ja mitmeotstarbelise hooldekeskuse rajamine (päevahoid, intervallhooldus, koduhospiits).
- 3.1.4. Eakatele turvalise kodukeskkonna loomiseks teenuste arendamine, sh kodude kohandamine.
- 3.1.5. Sotsiaalmaja ja/või -pindade renoveerimine, soetamine ja ehitamine.
- 3.1.6. Eakatele kogukonnapõhise teenusmaja loomine.
- 3.1.7. Laste ja noorte heaolu tagamiseks ennetustegevuste arendamine, sh vanemaharidus, seksuaaltervis, vaimne tervis, psühholoog, toimetuleku toetamine.
- 3.1.8. Noorte ja lastega perede nõustamiskeskuse loomine.
- 3.1.9. Tuge vajavatele peredele tugiisikuteenuse laiendamine.
- 3.1.10. Vaimse tervise teenuste kättesaadavuse parandamine.
- 3.1.11. Erinevate eneseabi- ja toetusgruppide algatamise toetamine.
- 3.1.12. Sotsiaalhoolekande asutuste ja perearstikeskuste pidev ajakohastamine.
- 3.1.13. Turvakodu ja varjupaiga teenuste arendamine.
- 3.1.14. Kriisiperede ja -kodude toetamine.
- 3.1.15. Digivahendite kasutusele võtmine inimeste hoolduses ja tööprotsesside digitaliseerimine.

3.2. Liikumine ja terviseteadlikkus

- 3.2.1. Vastavalt [Võru maakonna tervise ja heaolu profiilile ja terviseedenduse tegevuskavale](#) tervisevaldkonna eesmärkide ja tegevuste elluviimine.
- 3.2.2. Erinevate loengute, koolituste ja kampaaniate kaudu elanike

terviseteadlikkuse tõstmine.

- 3.2.3. Liikumis- ja sportimisvõimaluste valdkonna info koondamine ning jagamine.
- 3.2.4. Valla erinevates piirkondades liikumis- ja sportimisvõimaluste mitmekesistamine.
- 3.2.5. Erinevates piirkondades liikumisürituste ja -sarjade korraldamine.
- 3.2.6. Uue maakondliku veekeskuse/spaa arendusprojektis osalemine.
- 3.2.7. Olemasolevate terviseradade hooldamine ja korrastamine.
- 3.2.8. Sporditaristu- ja sporditegevusele suunatud hoonete arendamine.

3.3. Vaba aeg

- 3.3.1. Täiskasvanutele huvitegevuste ja koolituste võimaluste loomine ning vabaharidustegevuste toetamine.
- 3.3.2. Vanemaealistele päevakeskuse teenuse arendamine.

4. Võrratu elupaiga arendamine

Arengusuuna eesmärk on tagada hea ja turvaline elukeskkond kõigile elanikele. Selleks arendab vald elamupiirkondi, avalikku ruumi ja taristut ning korrastatakse avalikke hooned ja alasid. Ühtlasi tõhustab vald jäätme-, vee- ja soojusmajandust. Koostöös kogukondade ja ettevõtjatega luuakse hea elukeskkonna ja tasuvate töökohtadega omavalitsus.

Tegevused

4.1. Avalik ruum ja avalikud hooned

- 4.1.1. Avalike hoonete ja alade ligipääsetavuse parendamine.
- 4.1.2. Avalike hoonete energiatõhususe parendamine.
- 4.1.3. Valla hoonete ja rajatiste parandamine ning arendamine, sh juurdepääsuteede ja parklate rajamine.
- 4.1.4. Kasutusest väljalangenud ehitiste likvideerimine.
- 4.1.5. Kogukonnaalgatuslike heakorra tegevuste väärtustamine ning parimate tunnustamine.
- 4.1.6. Õuealade korrastamiseks kortermajade toetusprogrammiga jätkamine.
- 4.1.7. Elamukruntide arendamine.
- 4.1.8. Hajaasustusprogrammiga jätkamine.
- 4.1.9. Tänavavalgustuse taristu rekonstrueerimine ja energiatõhusaks arendamine.
- 4.1.10. Puhkealade, sportimisalade ja matkaradade arendamine.
- 4.1.11. Avalike supluskohtade korrastamine ja rajamine.
- 4.1.12. Kiire internetiühenduse arendamisele kaasa aitamine.

4.2. Teed ja ühistransport

- 4.2.1. Teede korrashoiu ja rajamise tegevuskava iga-aastane uuendamine ja täitmine (teehoiukava).

- 4.2.2. Kergliiklusteede võrgustiku arendamine.
- 4.2.3. Kooli- ja ühistranspordi toimimise analüüsimine ja vajadusel ühistranspordikeskusele ettepanekute tegemine ning graafikute muutmine.
- 4.2.4. Valga-Koidula raudtee rekonstrueerimisele ja arendamisele kaasaaitamine, sh Sõmerpalu jaamast tööstusalani harutee ehitamine.

4.3. Keskkonnahoid ja energiavaldkond

- 4.3.1. Vastavalt Võru maakonna kliima ja energiakavale kliima- ja energiavaldkonna eesmärkide ja tegevuste elluviimine.
- 4.3.2. Elanike keskkonnateadlikkuse tõstmine.
- 4.3.3. Veekogude ja rannaalade korrashoidmine ja tervendamine ning kalapüügi taristu arendamine, sh Tsopa ehk Põrmu järve tervisliku seisundi parandamine.

4.4. Vee- ja soojusmajandus

- 4.4.1. Vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamine.
- 4.4.2. Tiheasustusaladel sadeveesüsteemide rajamine.
- 4.4.3. Vastavalt soojusmajanduse arendamise kavale kaugkütte arendamine ja asjakohasena hoidmine.

4.5. Jäätmemajandus

- 4.5.1. Jäätmekava elluviimine.
- 4.5.2. Jäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõtu arendusprojektide teostamine, sh (ohtlike) jäätmete kogumisringide korraldamine, Vastseliina jäätmejaama taristu arendamine.
- 4.5.3. Jäätmete ringmajanduse soodustamine.
- 4.5.4. Jäätmete liigiti kogumisest teadlikkuse tõstmine.
- 4.5.5. Jäätmemajanduse projektides osalemine, sh ohtlike jäätmete kogumisringi arendamine.

4.6. Ettevõtluskeskkond

- 4.6.1. Uutele ettevõtjatele tegutsemiseks ja töökohtade loomiseks valla eeliste ja võimaluste sõnastamine.
- 4.6.2. Ettevõtlusalade arendamine.
- 4.6.3. Ettevõtluskeskkonna arengule ja töökohtade loomisele kaasa aitamine.

4.7. Turvalisus

- 4.7.1. Kriisiolukordades tegutsemiseks elanike teadlikkuse suurendamine.
- 4.7.2. Kriisivalmiduse suurendamine, sh kerksuskeskuste ja hoonetele elektrigeneraatorite ühenduste loomine.
- 4.7.3. Tuletõrje veevõtukohtade ehitamine.

5. Võru valla infovärava uuendamine

Arengusuuna eesmärk on luua ühtne ja paindlik inforuum, mis tagab olulise info kättesaadavuse kõigile elanikele, külastajatele, ettevõtjatele ja teistele huvilistele. Selleks koondatakse teave valla teenuste ja toetuste, turismiobjektide, kultuuri- ja huvitegevuste, sündmuste ning piirkonnas pakutavate teenuste kohta. Olulisel kohal on ka elanike kaasamine ning avatud valitsemise põhimõtetel tegutsemine.

Tegevused

5.1. Inforuum ja kommunikatsioon

- 5.1.1. Avalike teenuste osas elanike teadlikkuse tõstmine.
- 5.1.2. Veebilehe arendamine.
- 5.1.3. Kommunikatsioonistrateegia koostamine.
- 5.1.4. Infotahvlite ja/või -ekraanide paigaldamine.
- 5.1.5. Kultuuri- ja spordisündmuste ja huvitegevuse võimaluste info koondamine ning jagamine.
- 5.1.6. Täiskasvanutele suunatud huvitegevuse, loengute, kursuste, õppepäevade info jagamine.

5.2. Turundamine

- 5.2.1. Potentsiaalsele elanikule, ettevõtjale ja külastajale väärtuspakkumise sõnastamine.
- 5.2.2. Turundusstrateegia koostamine.
- 5.2.3. Piirkonna atraktiivsuse tõstmiseks vabasektoriga koostööprojektide loomine.
- 5.2.4. Postitee kui sümboli parem esiletoomine.
- 5.2.5. Turismiobjektide ühtne ja läbimõeldud turundamine, nt turismitee mööda Võru valla pärleid.
- 5.2.6. Piirkonna ühtseks turundus- ja turismitegevusteks SA Piusa ja SA Vastseliina Piiskopilinnuse arendusprojektides osalemine.

5.3. Avatud valitsemine

- 5.3.1. Avatud valitsemise põhimõtete rakendamine ning kaasamisstrateegia koostamine.
- 5.3.2. E-teenuste arendamine.
- 5.3.3. Kaasava eelarve rakendamine.
- 5.3.4. Avalike teenuste delegeerimine.

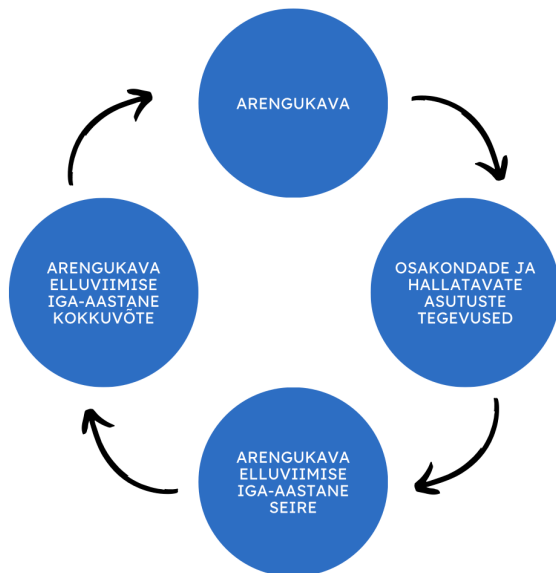
Investeeringuobjektid

	Investeeringud*	Maksumus eurodes	Elluviimise aasta
1. Laste ja noorte võimaluste avardamine			
	<i>Investeeringud 2025-2028</i>		
1.1.	Mängu-, spordirajatiste ja puhkealade parendamine ja rajamine	200 000	2025-2028
1.2.	Parksepa Keskkooli staadioni ajakohastamine	575 000	2025
1.3.	Koolide staadionite uuendamine	200 000	2025-2028
	<i>Pikaajalised investeeringud 2029+</i>		
1.4.	Parksepa lasteaia hoone ajakohastamine/uue hoone ehitamine		
1.5.	Vastseliina lasteaia ruumide laiendamine		
1.6.	Osula koolimaja ajakohastamine ja laiendamine		
1.7.	Parksepa koolimaja ajakohastamine/uuendamine		
1.8.	Kose-Puiga-Meegomäe noortele ruumide rajamine		
1.9.	Puiga külla <i>pumptrack'i</i> (laine- ja pörkeraja) rajamine		
2. Kultuuri ja kogukondade võimestamine			
	<i>Pikaajalised investeeringud 2029+</i>		
2.1.	Kultuurihoonete ajakohastamine		
2.2.	Kogukonna keskuste arendamine, sh külamajad, seltsimajad		
2.3.	Lauluväljakute ajakohastamine		
3. Inimeste heaolu toetamine			
	<i>Investeeringud 2025-2028</i>		
3.1.	Perearstide praksise ruumide remontimine	200 000	2027-2028
3.2.	Väimela Tervisekeskuse hoone rekonstrueerimine	650 000	2027-2028
3.3.	Navi-Võru terviseraja rajamine	150 000	2025
3.4.	Tuletõrje veevõtukohtade ehitamine	48 000	2025-2028
	<i>Pikaajalised investeeringud 2029+</i>		
3.5.	Mitmeotstarbelise hooldekeskuse rajamine (nt päevahoid, intervallhooldus, koduhospiits) koostöös partneritega		
3.6.	Sotsiaalmaja ja/või -pindade renoveerimine, soetamine ja ehitamine		
3.7.	Kogukonnapõhise teenusmaja loomine eakatele		
3.8.	Vastseliina Spordikeskuse hoone rekonstrueerimine		
3.9.	Vastseliina Gümnaasiumi siselasketiiru renoveerimine		
3.10.	Vastseliina uisuväljaku arendamise toetamine		
4. Võrratu elupaiga arendamine			
	<i>Investeeringud 2025-2028</i>		
4.1.	Väimela Tervisekeskuse ligipääsetavaks ehitamine	167 000	2025
4.2.	Valla hoonete ja rajatiste parendamine ning arendamine (sh juurdepääsuteed ja parklad)	400 000	2025-2028

4.3.	Kortermajade toetusprogramm õuealade korrastamiseks	18 000	2025-2028
4.4.	Hajaasustuse programmi valla osalus	300 000	2025-2028
4.5.	Tänavavalgustuse laiendamine/rekonstrueerimine	200 000	2027-2028
4.6.	Üldkasutatavate ujumis- ja kalastamiskohtade ning rannaalade korrastamine ja uute loomine (juurdepääsuteed, purded, päästevahendid jms)	120 000	2025-2028
4.7.	Juurdepääsutee ja väikesadama ehitamine Vagula järvele	100 000	2025-2027
4.8.	Valla teede ehitamine	800 000	2025-2028
4.9.	Võru-Kääpa kergliiklustee rajamine	1 112 000	2025-2026
4.10.	Võru-Võlsi kergliiklustee ja tee rajamine	1 004 000	2025-2026
4.11.	Jäätmemajanduse projektid (sh ohtlike jäätmete kogumisring)	200 000	2025-2028
Pikaajalised investeeringud 2029+			
4.12.	Elamukruntide arendamine (detailplaneeringud)		
4.13.	Piirkondliku leinamaja taristu arendusprojekti valla osalus		
4.14.	Vastseliina alevikusisese kergliiklustee rajamine (I prioriteet)		
4.15.	Lasva kaupluse juurest Pindi kirikuni kergliiklustee/terviseraja rajamine (II prioriteet)		
4.16.	Osula-Sõmerpalu kergliiklustee/terviseraja rajamine (III prioriteet)		
4.17.	Väimela kergliiklustee rajamine EWERSi õppehoonete vahel (IV prioriteet)		
4.18.	Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimise ja ehitamise projektide valla osalus		
4.19.	Parksepa Männi tänava ja Väimela Põllu tänava sadevee kanalisatsiooni ehitamine		
4.20.	Tsopa/Põrmu järve tervisliku seisundi parandamine		
4.21.	Avalike hoonete energiatõhususe suurendamine		
4.22.	Jäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõtu arendusprojektide teostamine		
4.23.	Tööstusalade arendusprojektides valla osalus		
5. Võru valla infovärava uuendamine			
Investeeringud 2025-2028			
5.1.	Kaasava eelarve rakendamine	80 000	2025-2028
Pikaajalised investeeringud 2029+			
5.2.	SA Vastseliina Piiskopilinnuse arendusprojektide tegemine		
5.3.	SA Piusa arendusprojektide tegemine		
5.4.	Turismiobjektide arendamine		

Arengukava elluviimine ja seiramine

Võru valla arengukava elluviimine lähtub arengukava eesmärkidest ja tegevustest ning eelarvestrateegiast ja valla eelarvest. Vallavalitsus seirab igal aastal arengukava täitmist ning teeb sellest ülevaate volikogule. Kokkuvõtte kajastatakse majandusaasta aruande tegevusaruandes.

Arengukava täitmise seiramisel hinnatakse seatud eesmärkide saavutamist kolmel tasandil:

- A. mõõdikute hindamine ja võrdlemine;
- B. tegevuste ja investeeringute täitmine;
- C. elanike tagasiside küsimine.

A. Mõõdikute hindamine ja võrdlemine

Vastavalt arengukava iga valdkonna mõõdikule hinnatakse igal aastal nende mõõdikute muutust võrreldes eelmis(t)e aastate ning sihttasemega. Mõõdikute

võrdluse tulemusena selgub, kuivõrd on arengukava eesmärkide elluviimiseks tehtavad tegevused valdkonnale mõju avaldanud. Vajadusel saab täpsustada või täiendada arengukava raames elluviidavaid tegevusi.

Mõõdik	Algtase 2025	Sihttase 2035
Valdkondadeüleised mõjumõõdikud		
Võru valla elanike arv. Allikas: Rahvastikuregister	10 696 (01.01.2025)	kasvav trend
Võru valla keskmine töötasu. Allikas: EMTA	1458 (10.2024)	kasvav trend
Soovitusindeks: Kui tõenäoliselt soovivad Võru valda elamiseks sõbrale või tuttavale? Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus	7,6/10-st	kasvav trend
1. Laste ja noorte võimaluste avardamine		
1.1. Rahulolu piirkonnas alusharidusega. Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus	63% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
1.2. Rahulolu piirkonnas põhiharidusega. Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus	61% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
1.3. Rahulolu piirkonnas gümnaasiumiharidusega.	44% vastajatest	kasvav trend

	<i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	on rahul või väga rahul	
1.4.	Kooliga pigem rahul või täiesti rahul olevate õpilaste osakaal (8. klass). <i>Allikas: Haridus- ja Noorteameti riiklik rahuloluküsitlus</i>	23,9%	kasvav trend
1.5.	Lapsevanemate hinnang oma lapse rahulolule lasteaiaa. <i>Allikas: Haridus- ja Noorteameti riiklik rahuloluküsitlus</i>	80%	kasvav trend
1.6.	Gümnaasiumiastme omandanute osakaal 4 aastat pärast põhikooli lõpetamist. <i>Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem</i>	75%	kasvav trend
1.7.	Põhikooliõpetajate rahulolu töökeskkonnaga. <i>Allikas: Haridus- ja Noorteameti riiklik rahuloluküsitlus</i>	4.1/5-	kasvav trend
1.8.	Noorsootöötajate kasutatavate noorte osakaal (huvikool, huvitegevus ja noortekeskus). <i>Allikas: Võru vallavalitsus</i>		kasvav trend
1.9.	Rahulolu noorsootöötajate kasutatavate noorte osakaal. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	43% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
1.10.	Rahulolu huviharidusega. <i>Allikas: Võru valla rahulolu elanike küsitlus</i>	45% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
1.11.	Õpilaste hinnang väitele: Koolis on täiskasvanuid (nt kooliõde, õpetaja, psühholoog), kelle poole saan murega pöörduda (8. klass). <i>Allikas: Haridus- ja Noorteameti riiklik rahuloluküsitlus</i>	24,5%	kasvav trend
1.12.	Õpilaste osakaal, kes on liikumisvõimalustega koolis pigem rahul või väga rahul (8. klass). <i>Allikas: Haridus- ja Noorteameti riiklik rahuloluküsitlus</i>	26,6%	kasvav trend
2. Kultuuri ja kogukondade võimestamine			
2.1.	Elanike rahulolu kultuurilise vaba aja veetmise võimalustega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	45% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
2.2.	Elanike rahulolu raamatukogu teenusega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	71% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
2.3.	Kogukonna algatusel ellu viidud sündmuste arv. <i>Allikas: Võru vald</i>		kasvav trend
3. Inimeste heaolu toetamine			
3.1.	Elanike rahulolu sotsiaalteenustega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	32% vastajatest on rahul või väga	kasvav trend

		rahul	
3.2.	Elanike rahulolu laste ja perede teenustega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	27% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
3.3.	Elanike rahulolu vaimse tervise teenustega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	10% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
3.4.	Elanike rahulolu liikumis- ja sportimisvõimalustega. <i>Allikas: Võru valla rahulolu elanike küsitlus</i>	57% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
3.5.	Harrastajate arv spordiklubides. <i>Allikas: Eesti Spordiregister</i>	1048	kasvav trend
4. Võrratu elupaiga arendamine			
4.1.	Elanike rahulolu elukeskkonnaga. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	84% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.2.	Elanike rahulolu avalike aladega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	65% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.2.	Elanike rahulolu jäätmemajandusega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	55% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.3.	Elanike rahulolu avalike hoonete seisukorraga. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	61% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.4.	Elanike rahulolu teede ja tänavate hooldamisega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	57% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.5.	Elanike rahulolu ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniga. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	45% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
4.6.	Elanike rahulolu ühistransporditeenusega. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	32% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
5. Võru valla infovärava uuendamine			
5.1.	Elanike rahulolu kaasamisega omavalitsuse arengu kavandamisse ja korraldusse. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	49% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend
5.2.	Elanike rahulolu teavitamisega omavalitsuse tegevustest ja pakutavatest teenustest. <i>Allikas: Võru valla elanike rahulolu küsitlus</i>	60% vastajatest on rahul või väga rahul	kasvav trend

B. Tegevuste ja investeeringute täitmine

Arengukava eesmärkideni liikumist hinnatakse igal aastal tegevuste ja investeeringute elluviimise määra kaudu.

Investeeringute ja tegevuste täitmist mõõdetakse nn valgusfoori meetodil:

PUNANE – tegevust pole alustatud. Tegevuse suhtes pole midagi toimunud, puuduvad konkreetsed vastutajad, tähtajad ja ressursid;

KOLLANE – tegevus on täitmisel (eraldi hinnatakse, kas plaanipäraselt või esineb kõrvalekaldeid);

ROHELINE – tegevus on teostatud;

HALL - tegevus ei ole enam asjakohane ja arvatakse arengukavast välja.

C. Elanike tagasiside küsimine

Võru vallavalitsus arutab igal aastal elanikega nende tagasisidet valla teenustele ja arengule. Selleks korraldatakse küsitlus ja/või arutelud piirkondades.

Kolmetasandilise seiramise järel võetakse vajadusel ette korrigeerivaid tegevusi arengukava tulemuslikuks täitmiseks. Arengukava ja eelarvestrateegiat uuendab volikogu igal aastal hiljemalt 15. oktoobriks.